

Craiova

Festivalul de teatru istoric (ediția a IV-a)

Între 3 și 8 decembrie 1983, la Craiova s-a desfășurat cea de-a IV-a ediție a Festivalului de teatru istoric, manifestare națională de prestigiu, competent organizată de Consiliul Culturii și Educației Socialiste, de activiștii culturali ai Băniei, de A.T.M. și, bineînțeles, de Teatrul Național din Craiova, toți acești factori străduindu-se să dea festivalului, devenit tradițional, „însemne și răspunderi noi, care să se identifice cu linia de consecvență a concepției tovarășului Nicolae Ceaușescu despre rolul dinamic al teatrului în procesul de formare a conștiinței revoluționare a maselor, de educare a poporului în spiritul dragostei de țară și al patriotismului revoluționar, socialist” (am citat din alocuțiunea tovarășei Constanța Lăzărescu, președinta Comitetului de cultură și educație socialistă al județului Dolj).

Organizatorii au reușit să creeze, pe parcursul unei săptămâni de spectacole și schimburi de opinii, o atmosferă de reală eferescență spirituală; n-a fost o simplă trecere în revistă a unor montări de dramaturgie istorică, ci, așa cum s-a intenționat, suport și cadru ale unor debateri aprofundate între dramaturgi, actori, regizori, critici de artă și spectatori, pe teme de amploare și acută „actualitate politică și estetică: despre eroul revoluționar și, respectiv, revoluționarul de profesie, așa cum sînt proiectați sub luminile rampelor, despre valențele politico-educative ale teatrului istoric”.

Vom spune de la început că eșantionul de spectacole prezentate în festival a fost elocvent în ceea ce privește atât calitatea dramaturgiei istorice, azi, cît și vizunea scenică.

Politica, de pildă, această formulă inedită de dramaturgie a confesiunii, prin care scriitorul Theodor Mănescu propulsează în zona conștiinței un nod de contradicții dramatice aparținînd vieții launtrice a unui erou exponențial pentru prima generație de intelectualii al socialismului, se dovedește a fi și o excepțională plonjare în Istorie, familia de revoluționari aflată în centrul conflictului, cu experiențele ei tragice și cu atitudinea ei

patriotic-umanistă, asimilîndu-se în chip firesc ființei noastre naționale. Aparținînd incontestabil teatrului actualității (una dintre dovezi prezența textului la Festivalul de teatru contemporan de la Timișoara), *Politica* este și (nu printr-un paradox, ci cu un firesc de care poate nu ne-am dat seama) dramaturgie istorică. Personajul principal, Bărbatul, semnifică o categorie umană tranzitorie (nouă și în același timp acumînd suficient trecut pentru a nu mai putea fi repetabilă), la răscrucea dintre două lumi; tăindu-și pieptiș, printre intemperii, străluminat de credința în revoluție, un drum pe continentul în închegare al socialismului, Bărbatul, cu luciditatea și cu întrebările lui uneori paralizante, cu patima lui pentru dialog, devine un personaj istoric, referențial pentru epoca actuală.

Inspirată a fost și prezența în festival a piesei *Greul pămîntului*, insolit text mitico-istoric, care s-a dovedit adecvat contextului — festivalul s-a desfășurat imediat după marea sărbătoare de la 1 Decembrie, cînd s-a aniversat Unirea Transilvaniei cu Țara —, întrucît se înscrie printre acele rare compoziții artistice dedicate continuității românilor prin veacuri.

Politica și *Greul pămîntului* (amîndouă, ale Teatrului Național din Craiova) sînt spectacole de anvergură, atît prin concepția regizorală (Mircea Cornișteanu și, respectiv, Cristian Hadji-Culea), cît și prin evoluția unor actori (Petre Gheorghiu-Dolj, Constantin Sassu, Smaragda Olteanu ș.a.).

Apream eșantionul de spectacole drept reprezentativ, referîndu-ne la contribuția Teatrului Național din Craiova (incluînd aici și spectacolul-lectură *La o piatră de hotar* de Ion D. Sîrbu), precum și la prezența, onorabilă, a Teatrului Dramatic „Maria Filotti” din Brăila, cu *Despot Eraclidul*, spectacol montat de ingeniosul regizor-pedagog Constantin Codrescu, om de teatru generos, care a deschis astfel porțile scenei poetului Dan Mutașcu. Celelalte teatre au fost, din păcate, „victimele” repertoriului pentru care ele în-

sele au optat, ori ale limitelor propriilor lor directori de scenă (unii, din lotul de „tinere speranțe“, ne-au dezamăgit de data aceasta).

Asemenea montări, situate la limita de jos — sperăm, de moment — în ceea ce privește puterea de a realiza valori, a unor teatre din țară, sînt cele prezentate de Teatrul „A. Davila“ din Pitești și de Teatrul de Stat din Reșița. Spectacolul cu *Passacaglia* de Titus Popovici, în regia lui Costin Marinescu, a pus trupa piteșteană într-o lumină cît se poate de nefavorabilă. Într-adevăr, lectura oferită de Costin Marinescu textului lui Titus Popovici (într-o vreme, deschizător de drum) suferă de o incredibilă superficialitate; impresia pe care o lasă este că cineva ar răsfoi grăbit un tom de o mie de file și ar încerca să-l rezume doct în fața unui auditoriu. Distribuția, în general inadecvată, arată cu degetul spre o eroare esențială: prezența Doinei Dragnea în rolul principal; în construcția spectacolului, pilonul care cedează încă de la prima replică este interpreta-

rea dată personajului Ada. Scenele tragice provoacă rîsul, replicile nu se leagă... Regizorul, altădată remarcat pentru seriozitate profesională, e aici parcă opac față de realitatea scenică.

Surorile Boga, în direcția de scenă a lui Cătălin Naum, dacă nu conține grave erori de distribuție, are, din pricina unei lecturi regizorale de o exagerată cuminenție, un aer vetust. Desigur, oprindu-se la acest text mai vechi al lui Horia Lovinescu, teatrul din Reșița a vrut să pregătească aniversarea a 40 de ani de la Eliberare, în august 1984. Dar apelul la soluții verificate nu e o metodă infailibilă; nevoia de a solicita dramaturgilor în afirmare texte noi pe tema respectivă rămîne vitală. Nu putem trece totuși cu vederea scenografia — fluentă, inspirată chiar, oferind unele sugestii, rămase nefructificate. Semnată de Ion Bobelcă, această scenografie ar putea constitui suportul unui spectacol mai îndrăzneț. Un al doilea punct pozitiv — omogenitatea trupei de actori: interpretii nu au stridențe în joc, rostirea nu s-a

Coloquiul

„Dimensiunile istoriei în dramaturgia română contemporană“

Ca un corolar al ediției a IV-a a Festivalului de teatru istoric, în sala Studio T 94 a Naționalului craiovean, s-a desfășurat coloquiul „Dimensiunile istoriei în dramaturgia română contemporană“, la care au participat Constanța Lăzărescu, președinta Comitetului județean de cultură și educație socialistă Dolj, specialiști în domeniul teatrolgiei și al istoriei dramaturgiei, cronicari, oameni de artă și cultură, un numeros public, îndeosebi tineret. A condus dezbaterea prof. dr. Virgil Brădăteanu, cu competență universitară și devoțiune colegială, accentuînd în cuvîntul său introductiv ideea, validată de intervențiile ulterioare, potrivit căreia drama istorică este o specie cardinală a literaturii dramatice românești de ieri și de astăzi, totodată o adevărată piatră de încercare a creatorilor din teritoriul vast al teatrului, dramaturgi și slujitori ai scenei. Asemenea Festivalului pe care l-a însoțit, întreaga manifestare a fost dedicată sărbătoririi a 65 de ani de la înfiptuirea statului național unitar român.

Din comunicările susținute ori din intervențiile participanților la dezbateri s-a desprins efortul, cu efect calitativ superior, al dramaturgiei contemporane de a reflecta problemele majore ale existenței românești, într-un limbaj modern, în spiritul materialismului dialectic și istoric. Interesantă, sub raportul informației și al situării în epocă, distingînd tipologii de structură dramatică și tematică în literatură și arta spectacolului de teatru în cele aproape patru decenii de artă socialistă, cu caracterizări la obiect și statistici incitînd la meditație, comunicarea dr. Mihai Vasiliu „Modalități de reflectare a idealului unității naționale în dramaturgie“ a precizat faptul că — în ultimele patru decenii — aproximativ 160 de lucrări au fost consacrate istoriei patriei, de la Bălcescu de Camil Petrescu pînă la cele recent trecute în imprimare sau prezentate pe scenă. O valorificare extensivă și intensivă a istoriei României, cu adîncirea cauzelor și efectelor care au generat evenimente cruciale, definind destinul maselor și al personalităților în osebite epoci, antrenînd condeii tuturor generațiilor, s-a produs după Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, cînd comanda socială a determinat eferescența dramei istorice, înnoindu-se sensibil paleta tematică și concepția asupra raportului dintre istorie și literatură. Pieseile elaborate și, în bună măsură, reprezentate în această perioadă au reflectat în mod esențializat, prin metafore ori restituiri documentare, temele fundamentale — constituirea poporului, a statului și a națiunii

aflat decit rareori sub limitele profesionalismului.

★

Una dintre formele de organizare menite să asigure Festivalul de teatru istoric ecou și eficiență este suita întâlnirilor creatorilor de frumuseți teatrale cu marele public, nu în incinta teatrului, ci acolo unde se hotărăște soarta producției de bunuri materiale, la locul de muncă ori de studiu al spectatorului pe platforma industrială OLTCIT, în aula Facultății de agricultură („Teatrul istoric, specific și vocație patriotică”), la Liceul Malu Mare („Valențe educative ale teatrului istoric românesc”), la Școala interjudețeană de partid (dezbateri pe tema „Revoluționarul de profesie — erou în dramaturgia românească contemporană”), la căminul cultural Broasta (simpozionul „Patriotismul — permanentă în textul istoric românesc”), la liceul militar „Tudor Vladimirescu” (discuție nu despre opera *Tudor din Vladimiri* de Theodor Bratu, prezentată în festival de Teatrul liric din Craiova, ci despre viața și opera

lui Valeriu Anania, în prezența scriitorului, precum și a unui important grup de critici de teatru și activiști culturali) — toate aceste modalități de dialog s-au vădit fertile.

Colocviul care a încheiat suita dezbaterilor cu publicul a reprezentat o sinteză teoretică a Festivalului de teatru istoric de la Craiova.

Sigur că, bucurându-ne de aceste certe reușite, am simțit absența fizică a unor artiști care au un cuvânt greu de spus în materie de teatru istoric românesc. Dar și Paul Everac, și Paul Anghel, și Alexandru Sever, și Mircea Radu Iacoban, și Dan Tărchilă, și Constantin Cubleșan au fost prezenți în conștiința noastră, și mai ales a publicului craiovean.

În plină iarnă, atmosfera fierbinte a zilelor festivalului de la Craiova ne-a îngăduit să ne amintim de toți acela care — de față fiind sau nu — au contribuit la zidirea dramaturgiei și teatrului istoric românesc.

Paul TUTUNGIU

române, fenomenele revoluționare — realizându-se astfel, un conspect dramaturgic al trecutului din perspectiva contemporană, sub semnul aceleiași ideal, exprimat prin triada conceptuală libertate-independență-unitate. Oferind liste cuprinzătoare de lucrări, Mihai Vasiliu atrăgea luarea-aminte asupra necesității ca, deopotrivă, dramaturgii și slujitorii scenei să manifeste un plus de atenție pentru perioade istorice de interes național mai puțin frecventate, cum sînt: întemeierea primelor voievodate românești, epoca lui Al. I. Cuza, făurirea statului național unitar (1918), lupta clasei muncitoare, condusă de Partidul Comunist Român, pentru dreptate socială, epoca inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului.

În comunicarea sa „Unirea în conștiința dramaturgilor români”, Natalia Stancu, secretar al Secției de critică a A.T.M., a subliniat continuitatea de preocupare a scriitorilor noștri de a se inspira din istoria patriei, primele texte înseși, precum *Occisio Gregorii Vodae...* constituind mostre de teatru politic. Alexandru Dincă, directorul Teatrului Național din Craiova, a vorbit despre contribuțiile scenei din Bănele la împlinirea idealului unității naționale; conf. univ. dr. Eugen Nicoară a insistat asupra unimanismului dramaturgiei istorice românești, revellînd caracterul acesteia de școală a omeniei, a respectului pentru naționalitățile conlocuitoare, pentru celelalte popoare; dramaturgul Virgil Stoescu s-a referit la rolul dramaturgiei istorice ca factor important de educare patriotică a tineretului; Alexandru Fi-

rescu, secretar literar al Naționalului din Craiova, a supus meditației colective ideea potrivit căreia filozofia și poezia sînt consubstanțiale dramaturgiei istorice naționale, pledînd pentru prezența în viața artistică a țării a teatrului poetic; cercetătorul Emanuel Engel a vorbit despre personajul istoric — model pentru contemporaneitate — și despre prezența în dramaturgie a problematicei etnogenezei românilor; criticul Dumitru Chirilă a repus în circulație un autor și o piesă (Lucian Bolhaș, *Străina*, 1912); scriitorul Paul Tutungiu a supus reflecției critice situația dramaturgiei istorice „la zi”, sesizînd necesitatea de a nu se uita contribuția artiștilor (actori, regizori, scenografi) la valorificarea dramaturgiei istorice.

Un interes deosebit au suscitat intervențiile dramaturgilor Ion D. Sirbu și Valeriu Anania, care au insistat, pe rînd, asupra conceptelor de istorie, istoricitate, istorism — considerînd unirea „un act politic, aproape cosmic în istoria noastră”, însoțindu-și discursul teoretic de date autobiografice semnificative pentru relația creator-operă-receptor. Cei doi cărturari au făcut trimiteri bogate la mitologia și mitografia românească, susținînd ideea cultivării limbii prin teatru, a teatrului cu valențe poetice, a prezentării cu fidelitate a istoriei și, în general, a inculcării sentimentelor patriotice prin teatru în rîndul tinerelor generații.

Victor BIBICIOIU